

ПРАГ РЕНТАБИЛНОСТИ

Анализа прага рентабилности је инструмент за утврђивање нивоа производње / продаје са којим ће пројекат покрити и фиксне и варијабилне трошкове.

Указује на минимални износ прихода који пројекат мора да заради како би покрио укупне трошкове, тако да не би имао губитке., тј. укупни приходи од продаје су у најмању руку једнаки укупним трошковима

Тачка једнакости укупног прихода и укупних трошкова је тачка нула профита и нула губитка. У процењивању индустријских пројеката, анализа прага рентабилности првенствено утврђује одрживост пројекта. То је користан инструмент процењивања који пре свега пружа одговоре на следећа питања:

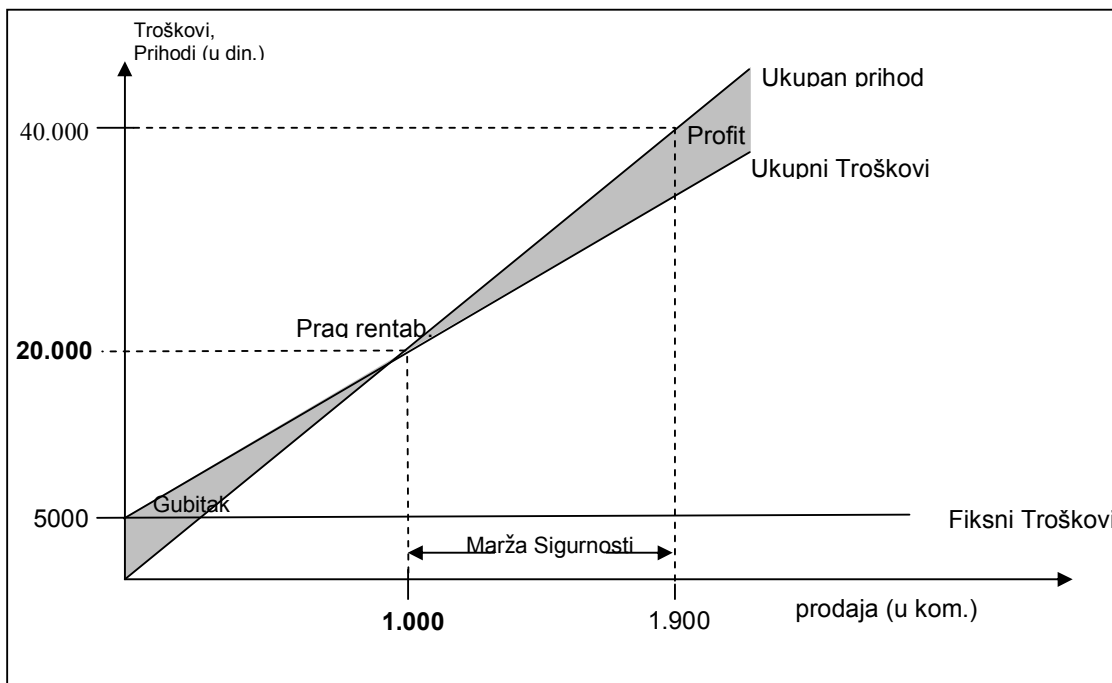
1. На којем нивоу производње ће пројекат моћи да покрије све своје трошкове?
2. Која је минимална цена потребна за производ, како би био одржив на различитим нивоима производње?
3. Шта се дешава ако се финансијске претпоставке трошкова или цена мењају?
4. Који је најбољи, најгори и вероватни сценарио пројекта?

Анализа прага рентабилности није ограничена на једноставне прорачуне по датим формулама, већ анализа постаје значајнија ако постоји потпуна интерпретација резултата прорачуна.

За анализу прага рентабилности, потребно је разумети поделу трошкова на **варијабилне** и **фиксне** трошкове.

ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ И ИЗРАЧУНАВАЊЕ ПРАГА РЕНТАБИЛНОСТИ

Праг рентабилности се може графички представити. Тако се даје преглед компактне слике оперативне активности.

Праг рентабилности се може изразити у новчаним и у количинским јединицама при чему су обрасци за израчунавање следећи:

(а) Праг рентабилности изражен у новчаним јединицама

$$\text{ПР (продаја)} = \frac{\text{ФИКСНИ ТРОШКОВИ}}{1 - \frac{\text{Варијабилни трошкови по јединици}}{\text{Продајна цена по јединици}}}$$

(б) Праг рентабилности изражен у количинским јединицама

$$\text{ПР (продаја)} = \frac{\text{ФИКСНИ ТРОШКОВИ}}{\text{МАРЖА ПОКРИЋА}}$$

Маржа покрића (МП) је допринос сваке јединице производње у покривању фиксних трошкова пројекта и евентуално маржи профита. Једноставно то је разлика између продајне цене (ПЦ) и варијабилних трошкова по јединици (ВТЈ), тј.:

$$\text{МП} = \text{ПЦ} - \text{ВТЈ}$$

Из датог графичког приказа се може видети да је ПР = 1.000 јединица производа односно 20.000 динара.

Дакле, предузеће неће остварити профит ако оствари продају мању од 1.000 комада производа односно 20.000 динара прихода од продаје.

Даље, ако претпоставимо да је капацитет фабрике 1.900 комада можемо да израчунамо тзв. „маржу сигурности“:

$$\frac{\text{број јединица за праг рентабилности}}{\text{број јединица потпуног капацитета}} \times 100 = 1000 / 1900 \times 100 = 52,63\%$$

Маржа сигурности = 100 – 52,63 = 47,37 %. Добро је да маржа сигурности буде што шира. Дакле, све док је предузеће послује при искоришћењу капацитета већем од 52,63% оно неће да остварује губитак.

Такође, праг рентабилности може се применити за израчунавање минималне прихватљиве цене на пројекту са унапред одређеним нивоом производње. Нпр. ако претпоставимо да је у горњем пројекту склопљен уговор о производњи 1.500 комада производа и да су варијабилни трошкови по јединици 15 динара и треба израчунати минималну цену испод које не би требало да се продаје производ:

$$\frac{\text{Укупни трошкови (варијабилни + фиксни)}}{\text{Број јединица}} = \frac{5.000 + (1.500 \times 15)}{1.500} = \frac{5.000 + 22.500}{1.500} = 18,33 \text{ динара}$$

Минимална цена ће бити нижа ако је већа производња, јер се фиксни трошкови деле на већи број производа.

ОГРАНИЧЕЊА АНАЛИЗЕ ПРАГА РЕНТАБИЛНОСТИ

Ова анализа је користан инструмент процене, али има и одређене слабости. Неке од њих су:

1. Може се примењивати само на један производ или један микс сличних производа са истим особинама.
2. Претпоставља се да су укупни фиксни трошкови исти јер се занемарује утицај релативно фиксних трошкова.
3. Претпоставља се да су варијабилни трошкови по јединици исти (пропорционални) на свим нивоима производње јер се занемарује утицај дегресивног и прогресивног кретања варијабилних трошкова.
4. Претпоставља се да ће продајне цене бити констатне на свим нивоима иако ће најчешће код већих производних количина продајна цена бити смањена како би се постигла што већа продаја.

На овај начин се пружа поједностављена слика односа трошкова – прихода – количине, при чему су занемарени спољни утицаји на њих као и њихови међусобни утицај.

Анализу прага рентабилности треба посматрати као оквирни водич за утврђивање одрживости пројекта, а не као замену за процењивање и здрав разум.